

JEDNODNIÓWKA

ZARZĄDU GŁÓWNEGO ZWIĄZKU
OCHOTNICZYCH STRAŻY POŻARNYCH
RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

WARSZAWA

2 maja 1995

**Nadbrygadier Feliks Dela
Komendant Główny
Państwowej Straży Pożarnej
Druh Waldemar Pawlak
Prezes Zarządu Głównego
Związku Ochotniczych
Straży Pożarnych RP**

Odwaga, męstwo, hart ducha oraz poświęcenie graniczące z ryzykiem – to cechy, które wyznaczają charakter Waszej służby. Pełnicie ją bez względu na własne bezpieczeństwo, dając wielokrotnie dowody najwyższej odwagi w ratowaniu życia, zdrowia i ludzkiego mienia.

Dziś przed strażakami stają szczególnie wyzwania. Wasza służba jest bowiem jednym z ważnych elementów bezpieczeństwa kraju i obywateli. Przyjmujecie na siebie coraz więcej obowiązków z najszerzej pojętej sfery ratownictwa, wykazując przy tym swój profesjonalizm i zaangażowanie.

Za to wszystko należy się strażakom uznanie i wdzięczność.

Z okazji święta Waszego patrona – Św. Floriana - całej strażackiej braci przesyłam pozdrowienia i najlepsze życzenia.

**Prezydent
Rzeczypospolitej Polskiej
Lech Wałęsa**

**MARSZAŁEK SEJMU
RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ**

**Pan Waldemar Pawlak
Prezes Zarządu Głównego
Związku Ochotniczych
Straży Pożarnych RP**

Ochotnicze Straże Pożarne stanowią trwałą składnik krajobrazu społecznego polskich wsi i miasteczek. Od ponad stu lat strażacy-ochotnicy chronią i ratują mienie i życie obywateli oraz majątek publiczny. Prowadzą również różnorodną i także potrzebną „pracę organiczną” dla dobra lokalnych społeczności.

Strażaków cechuje koleżeństwo i solidarność, ze swoją organizacją łączą ich silne więzi emocjonalne. Jednym z przejawów tych więzi są sztandary z wizerunkiem Św. Floriana i strażackimi symbolami. Największym szacunkiem otaczany jest sztandar całego Związku. Cieszę się, że Zarząd Główny Związku Ochotniczych Straży Pożarnych RP otrzymuje nowy sztandar organizacyjny, nawiązujący do dawnej nazwy i symboliki Waszej organizacji.

Jest mi szczególnie miło, że mogłem – jako przewodniczący Komitetu Fundacji Sztandaru – przyczynić się do spełnienia tego zamierzenia.

Z okazji wręczenia sztandaru i Dnia Strażaka proszę przyjąć słowa uznania dla wszystkich członków Związku. Przekazuję im również gratulacje i najlepsze życzenia pomyślności osobistej i satysfakcji w pełnieniu odpowiedzialnej służby społecznej.

Józef Zych
Józef Zych

**Pan Nadbrygadier Feliks Dela
Komendant Główny
Państwowej Straży Pożarnej**

**Pan Waldemar Pawlak
Prezes Zarządu Głównego
Związku Ochotniczych
Straży Pożarnych
Rzeczypospolitej Polskiej**

Z okazji zbliżającego się święta pożarniczego, tradycyjnie obchodzonego pod patronatem Św. Floriana – składam wszystkim strażakom w naszym kraju wyrazy uznania za pełnioną służbę na rzecz ochrony życia, zdrowia i mienia ludzkiego.

Pragnę równocześnie przekazać strażakom profesjonalnym, członkom ochotniczych straży pożarnych, społecznym działaczom pożarnictwa, strażakom jednostek zakładowych i członkom wszystkich służb ratowniczych – najlepsze życzenia pomyślności w życiu osobistym.

Życzenia te kieruję również do Waszych najbliższych.

**Marszałek Senatu
Rzeczypospolitej Polskiej
Adam Struzik**

**PREZES ZARZĄDU GŁÓWNEGO
ZWIĄZKU OCHOTNICZYCH
STRAŻY POŻARNYCH RP**

DRODZY STRAŻACY !

Z okazji zbliżającego się święta naszego Patrona – Św. Floriana składam wszystkim strażakom pełniącym swoją służbę zawodowo i ochotniczo a także działaczom i sympatykom pożarnictwa najserdeczniejsze życzenia wszelkiej pomyślności i szczęścia w życiu zawodowym i osobistym.

Życzę Wam, by pełen poświęcenia trud jaki podejmujecie dla ratowania życia, zdrowia i mienia współobywateli był zawsze źródłem osobistej satysfakcji i należytego społecznego uznania.

Z wyrazami szacunku i pozdrowieniami

Waldemar Pawlak
Waldemar Pawlak

**Druhny i Druhowie
Ochotniczych Straży Pożarnych!
Funkcjonariusze Państwowej Straży Pożarnej!
Pracownicy ochrony przeciwpożarowej!**

Z okazji Dnia Strażaka '95 wyrażam najwyższe uznanie i dziękuję tym wszystkim, którzy w ochotniczych i zawodowych formacjach ochrony przeciwpożarowej pełnią trudną i odpowiedzialną służbę dla dobra Rzeczypospolitej Polskiej i Jej obywateli.

Jednym z podstawowych zadań rządu jest troska o stan bezpieczeństwa naszego kraju, w tym ochrona zdrowia, życia i mienia społeczeństwa przed pożarami, klęskami żywiołowymi i innymi zagrożeniami, w zakresie których wiodąca rola została powierzona strażom pożarnym. Wierzę, że służba pożarnicza, podobnie jak dotychczas, wzorowo i z pełnym zaangażowaniem zrealizuje wszelkie swoje zadania, konieczne dla sprawnego funkcjonowania nowoczesnego państwa.

Życzę Wam, aby poczucie dobrze spełnionego obowiązku stało się dla Was źródłem codziennego zadowolenia. Pragnę również życzyć Wam dużo szczęścia, zdrowia i wszelkiej pomyślności w życiu osobistym.

**Prezes Rady Ministrów RP
Józef Oleksy**

Drogim Strażakom, wiernym w służbie dla obrony integralności przyrody i dobytku ludzi w naszej Ojczyźnie, z najlepszymi życzeniami na święto Patronalne Św. Floriana z serca błogostawię.

**Ks. Józef kard. Glemp
Prymas Polski**

**Uroczyste wręczenie sztandarów
Zarządowi Głównemu
ZWIĄZKU OCHOTNICZYCH
STRAŻY POŻARNYCH RP
oraz
Komendzie Głównej
PAŃSTWOWEJ STRAŻY POŻARNEJ
2 maja 1995 roku
Pl. J. Piłsudskiego w Warszawie**

Drodzy polscy strażacy!

**Funkcjonarsze
Państwowej Straży Pożarnej
Członkowie Ochotniczych
Straży Pożarnych**

Z okazji Waszego Święta – Dnia Strażaka, przypadającego tradycyjnie w dniu Waszego Patrona, Św. Floriana przekazuję wszystkim najserdeczniejsze życzenia wszelkiej pomyślności zarówno w służbie jak i w życiu osobistym.

Spółeczeństwo polskie wysoko ocenia trudną, odpowiedzialną, ale także humanitarną i ofiarną służbę strażaków, którzy w obecnych warunkach znacznie poszerzyli obszar swych działań. Szczególnie jest widoczne Wasze zaangażowanie w tworzenie krajowego systemu ratowniczo-gaśniczego, który nałożył na jednostki straży pożarnej szereg nowych form ratownictwa. Ich pełna realizacja wpłynie na poprawę systemu bezpieczeństwa wewnętrznego państwa, a co za tym idzie – każdego obywatela naszego kraju. Jestem przekonany, że rozpoczęty w roku bieżącym przez Państwową Straż Pożarną proces wdrażania tego systemu zostanie uwieńczony pełnym sukcesem. Utrzymuje mnie w tym przekonaniu Wasza codzienna postawa w służbie oraz Wasze zaangażowanie w likwidację skutków pożarów, awarii i katastrof.

Dziękując wszystkim jeszcze raz za dotychczasowe dokonania życzę Wam zrealizowania planów i zamierzeń, satysfakcji z pełnionych zadań, zdrowia i sukcesów w służbie.

Serdeczne życzenia kieruję również do Waszych najbliższych.

**Minister
Spraw Wewnętrznych RP
Andrzej Milczanowski**

Drogi Druhny, Drodzy Druhowie!

W ten czas pięknych majowych uroczystości z okazji Dnia Strażaka pragnę złożyć Wam i Waszym rodzinom z głębi serca płynące życzenia zdrowia, radości życia oraz satysfakcji z pracy społecznej i zawodowej.

Serdecznie dziękuję Wam za ofiarną i efektywną pracę, za dotychczasowe poświęcenie i trudy poniesione w ciągłej walce z groźnym żywiołem ognia, za skuteczną ochronę życia i mienia polskich rodzin, za współdziałanie ze strażakami Państwowej Straży Pożarnej w licznych akcjach ratowniczych podczas pożarów, klęsk żywiołowych i katastrof.

W tym roku część jednostek Ochotniczych Straży Pożarnych stoi w obliczu jeszcze bardziej odpowiedzialnych zadań, które wynikają z uruchomienia krajowego systemu ratowniczo-gaśniczego. Wierzę, że to wyzwanie będzie kolejną okazją, abyście Drodzy Druhowie potwierdzili powszechnie znany fakt, że w Ochotniczych Strażach Pożarnych nigdy nie brakowało dobrych strażaków-ratowników o wysokim poczuciu odpowiedzialności za bezpieczeństwo pożarowe naszych miast, wsi i osiedli.

Droga, którą kroczy polskie pożarnictwo nie jest łatwa - dostrzegam wiele jeszcze nie do końca rozwiązanych problemów - ale jest to nasza wspólna droga. Życzę Wam, abyście odnieśli na niej wiele sukcesów, i aby społeczności, w których żyjecie, były z Was dumne.

**Komendant Główny
Nadbryg. Feliks Dela**

SPOŁECZNY KOMITET Fundacji Sztandaru Zarządu Głównego Związku Ochotniczych Straży Pożarnych Rzeczypospolitej Polskiej

- 1. Józef Zych – Marszałek Sejmu RP – Przewodniczący**
- 2. Zbigniew Sobotka – Wiceminister Spraw Wewnętrznych – Zastępca Przewodniczącego**

CZŁONKOWIE:

- 3. Anatol Adamski – Prezes ZOSP w latach 1983-1992 – Przewodniczący Rady Fundacji na Rzecz Pomocy dla Ochotniczych Straży Pożarnych**
- 4. St. bryg. Marian Cichosz – Komendant Wojewódzki PSP w Suwałkach**
- 5. Andrzej Czapski – Prezes ZW ZOSP RP w Białej Podlaskiej**
- 6. Nadbryg. Feliks Dela – Komendant Główny Państwowej Straży Pożarnej**
- 7. Płk. poż. w st. spocz. Zdzisław Filingier – członek Głównej Komisji Rewizyjnej ZOSP RP**
- 8. Ks. Jerzy Kołodziejczak – Krajowy Duszpasterz Strażaków**
- 9. Jan Komornicki – Poseł na Sejm RP**
- 10. Sławomir Morawski – Prezes ZW ZOSP RP w Ciechanowie, Wojewoda Ciechanowski**
- 11. Mirosław Pawlak – Poseł na Sejm RP**
- 12. Irena Petryna – Poseł na Sejm RP**
- 13. Józef Ryszard Szaflik – Profesor Uniwersytetu Warszawskiego, Przewodniczący Zespołu Historycznego ZG ZOSP RP**

W trosce o tradycję

Ochotnicze i Zawodowe Straże Pożarne mają piękną i chlubną tradycję wypełnioną szlachetną i humanitarną działalnością pożarniczą, kulturalną i narodowo-wyzwoleńczą. Ten bogaty i ciągle pomnażany dorobek skłonił licznych działaczy do gromadzenia i dokumentowania świadectw i pamiątek przeszłości.

Prekursorami muzealnictwa i archiwistyki na przełomie XIX i XX w. byli m.in. Władysław Tarczyński, działacz łowickiej Straży Ogniowej i członkowie I Oddziału Warszawskiej Straży oraz Leon Ostaszewski, Klemens Matusiak, Stanisław Pągowski.

W latach 1919-39 toczyła się bezskuteczna batalia licznych działaczy OSP z GZSP RP na czele o krajowe muzeum i archiwum pożarnicze. W Polsce Ludowej idea muzeum pożarniczego zaczęła się wypełniać w l. 70-tych; wówczas z inspiracji ZG ZOSP i Komisji Historyczno-Muzealnej organizowano liczne muzea regionalne straży pożarnych oraz ekspozycje muzealiów pożarniczych w placówkach państwowych. Szczególnie dynamicznie rozwinęło się, za sprawą śląskich działaczy pożarnictwa, Muzeum Pożarnicze w Mysłowicach, które posiada dziś status muzeum państwowego i spełnia rolę instytucji oświatowo-kulturalnej i naukowej; podejmuje też merytoryczną opiekę nad regionalnymi muzeami i izbami tradycji pożarniczych. Bogate zbiory posiadają również inne placówki m.in. w Alwerni, Rakoniewicach.

Dziś w/g niepełnych danych działa w kraju 18 muzeów i izb tradycji pożarniczej prowadzonych bezpośrednio przez terenowe ognia zawodowych i ochotniczych straży. 11 muzeów regionalnych państwowych prowadzi ekspozycje muzealiów pożarniczych i współdziała z jednostkami terenowymi Straży Pożarnych. Przy OSP działa również ponad 1100 izb tradycji, w których zgromadzono cenne dokumenty i eksponaty. Pożarniczy ruch muzealny jest w dużej mierze spontaniczny i wymaga wiele zabiegów dla jego uporządkowania. Archiwa i muzea pożarnicze są przejawem zdrowego regionalizmu, poprzez który wytwarza się więź uczuciową określonej zbiorowości z daną ziemią i jej historią.

Twórcy wielkiego ruchu pożarniczego to bardzo często anonimowi lub mało znani bohaterowie, którzy nie znaleźli należnego im miejsca na kartach historii. Aby tę lukę wypełnić ZG ZOSP RP oraz Komisja Historyczna podjęły działania dla zorganizowania szerokiego ruchu społecznego historyków, miłośników historii i działaczy kultury, których celem jest prowadzenie badań historycznych i publikacja wyników w postaci monografii, rozpraw i artykułów; inspirowanie twórczości pamiątkarskiej i kronikarskiej; gromadzenie i bibliograficzne opracowanie wszelkich wydawnictw strażackich.

Doniosłym wydarzeniem było zorganizowanie przez ZG ZOSP RP i Komisję Historyczną 2-4 XII 1994 r. kolejnej sesji historycznej połączonej z I podsumowaniem Konkursu na pamiątki, wspomnienia i opracowania „z dziejów OSP” oraz I Ogólnopolskim Konkuresem Kronik.

Na pierwszy konkurs wpłynęło 38 prac 30 autorów, a na Konkurs Kronik OSP wpłynęło 36 prac z 15 województw.

Do cennych inicjatyw ZG i Komisji Historycznej zaliczyć należy działania na rzecz: otwarcia archiwum ZG, wydania „Leksykonu Pożarniczego”, wydawania periodyku historycznego, opracowania przewodnika po muzeach i zbiorach pożarniczych w Polsce.

Eugeniusz Walczak

W STRAŻACKICH SZEREGACH

Dzień dzisiejszy ochotniczego pożarnictwa w Polsce to kontynuacja długiego procesu historycznego. Burzliwe wydarzenia w dziejach naszego narodu przypisywały tej grupie społecznej różne funkcje związane nie tylko z likwidacją pożarów.

Orkiestra OSP – Grodzisk Wielkopolski.
Dyrygent: Stanisław Słowiński.

Różnorodność form działania, wielość funkcji i przypisywanych ról do spełnienia tworzą obraz organizacji o szczególnym znaczeniu. To organizacja, wokół której gromadzą się najlepsze jednostki społeczne mające wpływ na środowiska, w których żyją i pracują.

Organizacja ochrony przeciwpożarowej kształtowała się przez wieki. Znaczne zmiany nastąpiły pod koniec XVII i w I-szej połowie XIX wieku. Miały one na celu unowocześnienie i lepszą organizację zarówno walki z pożarami, jak i prewencji.

Organizacja ochrony przeciwpożarowej kształtowała się odmiennie w poszczególnych zaborach, w zależności od istniejących w państwach zaborczych praw i stosowanych systemów ochrony przeciwpożarowej. Sytuacja ekonomiczna i polityczno-społeczna po upadku powstania w 1863 roku doprowadziła do ukształtowania się wśród znacznej części społeczeństwa wszystkich zaborów przekonania, że najlepszą gwarancją bytu i przyszłości narodu jest codzienny, rzetelny wysiłek dla podniesienia jego siły gospodarczej, oświaty i kultury narodowej, czyli praca u podstaw. Pozytywiści gorąco propagowali ruch spółdzielczy, popierali tworzenie kółek rolniczych, kas oszczędności i innych instytucji służących gospodarce, kulturze i nauce. W takim klimacie politycznym i społecznym powstawać zaczęły

masowo straż ogniove, powoływane oficjalnie do walki z plagą pożarów, a prowadzące pod pozorem legalnej działalności statutowej aktywną działalność kulturalno-oświatową o podłożu narodowym.

We wszystkich zaborach w tym okresie Ochotnicze Straże Ogniove były ośrodkami ruchu patriotycznego i uświadczenia narodowego. Organizowały amatorskie zespoły artystyczne, teatralne, chóry, orkiestry, urządzały obchody rocznic narodowych. Odegrały wielką rolę w rozwoju życia społeczno-kulturalnego. Działalność kulturalna

spółdzielczy, oświatowi, a nierzadko nawet znani politycy.

W strażackich szeregach panował demokratyzm i nastroje patriotyczne. Wiele drużyn strażackich przysposabiało młodzież nie tylko do walki z ogniem, ale także do tego, by w sprzyjających warunkach mogła ona z bronią w rękę podjąć walkę z zaborcami o niepodległość Ojczyzny. Działalność ta zaowocowała w końcowym etapie I wojny światowej, kiedy to wielu strażaków rozbijało żołnierzy okupantów, likwidowało placówki żandarmerii i policji w listopadowych dniach 1918 roku.

Od samego początku niepodległości strażactwo polskie aktywnie włączyło się w nurt najważniejszych wydarzeń, od walki o granice po udział we wszystkich dziedzinach życia społecznego w wyzwolonym kraju.

W okresie II wojny światowej wielu polskich strażaków podjęło wraz z całym narodem zdecydowaną walkę z okupantem.

W pierwszych dniach po wyzwoleniu ochotnicze straż przystąpiły do remontów straźnic, zdobywania sprzętu, odbudowy systemu ochrony przeciwpożarowej i działalności statutowej.

Młodzieżowa Orkiestra OSP – Zieluń

straży miała na celu nie tylko bawienie ludzi, ale przede wszystkim nasycona była patriotyzmem. Dało to się zauważyć zwłaszcza w końcowym etapie I wojny światowej, kiedy uczestniczące w różnych uroczystościach straż pożarne występowały z emblematami narodowymi, a strażackie orkiestry grały utwory patriotyczne. Patriotyzmem prześiknięta była także poezja o tematyce pożarniczej, publikowana na łamach pism i wydawnictw strażackich. Straże pożarne zachowały język i obyczaje polskie, kształtowały świadomość narodową w społeczeństwie polskim, a zwłaszcza wśród chłopów. Będąc często jedyną organizacją społeczną straż pożarna integrowała mieszkańców małych miast i wsi, była dobrą szkołą życia społecznego, z której wyrastały późniejsi działacze

Młodzieżowa Orkiestra OSP – Uniejów

Działalność kulturalno-wychowawcza nabrała szczególnego znaczenia. Dzięki spontanicznym czynom społecznym i aktywności strażackich szeregów szybko usunięte zostały powojenne zniszczenia remiz, straźnic i świetlic. Wokół nich koncentrowało się życie kulturalne miast, miasteczek i wsi. Praca wychowawcza nabierała nowych form. Rozwijała się działalność świetlicowa w postaci różnych kół i sekcji zainteresowań. Rozwijały się różne formy pracy scenicznej.

Niezależnie od przemian w tych pierwszych powojennych latach w ochotniczym pożarnictwie funkcjonował – ukształtowany na patriotyzmie trudnych lat zaborów i okupacji – amatorski ruch artystyczny.

Podobnie jak całe ochotnicze straże pożarne tak i ich orkiestry i zespoły sceniczne mają wieloletni dorobek i rodowód.

Cieszy fakt, że nadal wciągają ludzi młodych, wypełniają wciąż ubogie pod względem dostępu do dóbr kultury życie środowiska wiejskiego. W strażackich remizach i klubach rozbrzmiewa dziecięcy gwar, swe zainteresowania rozwija młodzież, a dorobek i sylwetki zasłużonych działaczy są dobrym przykładem do naśladowania. To może dlatego nie ma znaczenia wiek członków orkiestr, tradycja kulturalnej aktywności przechodzi w wielu strażackich rodzinach z pokolenia na pokolenie.

Amatorski ruch artystyczny przy ochotniczych strażach pożarnych nie poddaje się trudnościom dnia codziennego. Według Raportu o stanie ochotniczego pożarnictwa na koniec 1992 roku przy OSP grało 729 orkiestr, funkcjonowało 238 zespołów scenicznych różnego rodzaju: folklorystycznych, wokalnoinstrumentalnych kabaretowych, tanecznych.

To z myślą o nich Związek Ochotniczych Straży Pożarnych Rzeczypospolitej Polskiej organizuje przeglądy orkiestr różnych szczebli – od wojewódzkich po Festiwal Ogólnopolski.

Prezentacji dorobku służą Ogólnopolskie Spotkania Zespołów Sceniczných OSP i Przegląd Piosenki Strażackiej.

Do dzieci i młodzieży skierowane są konkursy plastyczne o tematyce pożarniczej, Ogólnopolski Turniej Wiedzy Pożarniczej „Młodzież Zapobiega Pożarom”, literackie konkursy o tematyce pożarniczej i ekologicznej. Pozwala to młodzieży zetknąć się z profilaktyką przeciwpożarową, poznać zasady zapobiegania zagrożeniom oraz zachowań w wypadku zagrożenia służąc jednocześnie rozwijaniu zainteresowań indywidualnych oraz propagowaniu zasad bezpieczeństwa pożarowego w środowisku.

Zorganizowaną formą tej działalności są młodzieżowe i harcerskie drużyny pożarnicze. Według Raportu o stanie OSP na koniec 1992 roku pracowało przy OSP 7418 młodzieżowych i 763 harcerskie drużyny pożarnicze.

Inną formą działalności Związku jest krzewienie kultury fizycznej. Zawody sportowo-pożarnicze, turnieje, zloty, obozy szkoleniowo-wypoczynkowe to stałe formy pracy w zakresie podnoszenia sprawności fizycznej młodzieży i strażaków. Przy OSP funkcjonuje 359 drużyn sportowych reprezentujących różne dyscypliny sportu: piłkę nożną, tenis, siatkówkę, lekkoatletykę. Systematyczna praca daje efekty w postaci medali i zwycięstw podczas zawodów krajowych i międzynarodowych.

W strukturach organizacyjnych OSP działa również 8375 kobiet w 428 kobiecych drużynach pożarniczych. Proponowanie różnorodnych form aktywności, docieranie do wszystkich grup społecznych to podstawa funkcjonowania ochotniczego pożarnictwa, napływu do jego szeregów ludzi młodych, aktywności i rangi we wszystkich dziedzinach życia swych środowisk. Wprowadzenie elementów rywalizacji, wymiany doświadczeń, spotkań z fachowcami to formy wspomagające codzienną walkę społecznych działaczy, animatorów ru-

chu artystycznego o coraz wyższy poziom artystyczny zespołów, o poczucie satysfakcji z tej niełatwej działalności, to motywacja do rozszerzania zainteresowań życiem społecznym.

Dziewczeta z Orkiestry OSP – Szreńsk

Młodzieżowa Orkiestra OSP – Wilamowice

Amatorski ruch artystyczny w liczbach

Rok	Orkiestry	Zespoły sceniczne
1959	420	950
1963	561	1187
1967	563	886
1970	622	768
1974	655	503
1978	614	374
1982	631	310
1986	755	391
1991	713	413
1992	729	238

HISTORIA ZWIĄZKU

OCHOTNICZYCH STRAŻY POŻARNYCH

RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

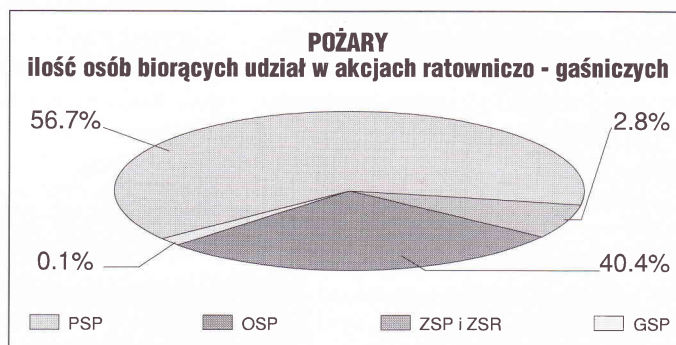
Pierwsze wzmianki o zorganizowanym ratownictwie ogniowym na ziemiach polskich pochodzą z okresu średniowiecza. Częste pożary były prawdziwą klęską dla ówczesnych miast, charakteryzujących się gęstą zabudową. Usiłowano im przeciwdziałać poprzez wprowadzanie przepisów przeciwpożarowych – „porządków ogniowych”, które zobowiązywały do ratownictwa cechy rzemieślnicze i gildie kupieckie. Z biegiem stuleci władze miejskie przywiązywały do wyposażenia w sprzęt przeciwpożarowy i prewencji coraz więcej uwagi. Przykładowo w 1794 r. Magistrat miasta Krakowa wydał rozporządzenie nakładające obowiązek kierowania akcją ratowniczą na kongregację kupiecką. W cztery lata później w Warszawie utworzono „Stowarzyszenie Ratunkowe od Ognia”, a w 1806 r. przy zarządzie policji utworzono pierwszy zawodowy oddział pożarny. Dopiero jednak w 1834 r. Rada Administracyjna Królestwa Polskiego zdecydowała o powołaniu w stolicy stałej Straży Ogniowej. W ślad za Warszawą poszły Kielce (1841 r.). W innych miastach Królestwa inicjatywy tworzenia zawodowych straży pożarnych napotykały na trudności.

przeciwpożarowej. Powstałe w 1860 r. w Galicji Krajowe Towarzystwo Ubezpieczeń od Ognia, od swego patrona Św. Floriana zwane potocznie „Florianką”, w 1862 r. zainicjowało akcję tworzenia pierwszych stowarzyszeń strażackich. Powstawały one w szybkim tempie, początkowo wyłącznie w miastach – Krakowie, Gródku, Tarnowie (1865 r.), Wadowicach (1867 r.), Stanisławowie i Lwowie (1868 r.), Bochni (1869 r.), Brodach, Przemysłu, Samborze i Żywcu (1871 r.). Niebawem w Galicji działało już kilkadziesiąt ochotniczych straży pożarnych.

W 1872 r. na zjeździe delegatów straży pożarnych w Wieliczce wypowiedziano się za utworzeniem ogólnokrajowego związku strażackiego. W trzy lata później obradujący w dniach 31 października – 1 listopada 1875 r. we Lwowie I Krajowy Zjazd Strażacki podjął decyzję o powołaniu Krajowego Związku Ochotniczych Straży Pożarnych Królestwa

z miesięcznikiem „Przewodnik Pożarniczy” na czele (1 numer ukazał się w maju 1887 r.).

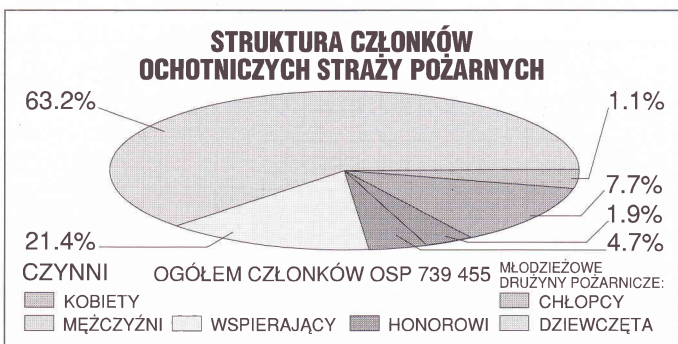
Pierwsza ochotnicza straż pożarna w Królestwie Polskim powstała w 1864 r. w Kaliszu, a następnie w 1871 r. w Częstochowie. W 1881 r. istniało na terenie Królestwa już 27 organizacji ochotniczych, m.in. w Turku, Zgierzu, Łęczycy, Płocku, Włocławku, Sieradzu, Tomaszowie, Radomiu, Łowiczu, Łomży, Mławie, Skierniewicach, Sochaczewie, Suwałkach, Warce, Makowie, Ostrołęce, Pułtusku. Podejmowane przez działaczy strażackich próby utworzenia jednolitej ogólnokrajowej organizacji strażackiej napotykały jednakże na konsekwentnie negatywne stanowisko władz zaborczych. Dopiero w kwietniu 1915 r. władze rosyjskie zatwierdziły ustawę Towarzystwa Świętego Floriana skupiającego wszystkie straże pożarne w Królestwie Polskim. W dniach 8-10 września 1916 r. w Warszawie odbył się

Galicji i Lodomarii z Wielkim Księstwem Krakowskim. Namiestnictwo galicyjskie zatwierdziło statut i władze nowej organizacji. W zjeździe wzięli udział przedstawiciele

57 ochotniczych i 4 miejskich straży pożarnych. W latach następnych związek rozwinął się organizacyjnie i liczebnie, rozciągając zasięg swego działania na cały obszar Galicji. Przystąpiono także do ujednocniania regulaminów straży, pojawiły się pierwsze wydawnictwa strażackie

W zaborze pruskim polskie inicjatywy strażackie napotykały na poważny opór władz administracyjnych i miejscowej ludności niemieckiej. Przed I wojną światową istniały na ziemiach polskich zaboru pruskiego trzy związki strażackie: powstały w 1867 r. Prowincjonalny Ślą-

Od lat sześćdziesiątych XIX w. do tworzenia organizacji przeciwpożarowych przystępowano niezależnie od siebie we wszystkich zaborach, chociaż występowały pomiędzy nimi poważne różnice wynikające z istniejących w państwach zaborczych prawodawstw i systemów ochrony

57 ochotniczych i 4 miejskich straży pożarnych. W latach następnych związek rozwinął się organizacyjnie i liczebnie, rozciągając zasięg swego działania na cały obszar Galicji. Przystąpiono także do ujednocniania regulaminów straży, pojawiły się pierwsze wydawnictwa strażackie

Państwowa Straż Pożarna

Wprowadzona przez ustawy z dnia 24 sierpnia 1991 r.:

- o ochronie przeciwpożarowej
- o Państwowej Straży Pożarnej,

forma ochrony ludzi i mienia przed wszelkimi zagrożeniami wynikającymi z praw przyrody oraz rozwoju cywilizacji technicznej, opiera się na scentralizowanym systemie ratowniczym. Bazą tego systemu jest Państwowa Straż Pożarna, która stanowi zawodową umundurowaną i wyposażoną w specjalistyczny sprzęt formację, przeznaczoną do walki z pożarami, klęskami żywiołowymi i innymi miejscowymi zagrożeniami.

Do podstawowych zadań Państwowej Straży Pożarnej należą:

- organizowanie i prowadzenie akcji ratowniczej w czasie walki z pożarami oraz likwidacji miejscowych zagrożeń,
- wykonywanie pomocniczych czynności ratowniczych w czasie klęsk żywiołowych oraz likwidacji miejscowych zagrożeń przez inne służby ratownicze,
- rozpoznawanie zagrożeń pożarowych i innych miejscowych zagrożeń,
- szkolenie kadr dla potrzeb PSP i ochrony przeciwpożarowej,
- podejmowanie działań organizacyjno-technicznych usprawniających system alarmowania i współdziałania z innymi służbami ratowniczymi.

Podstawowymi podmiotami interwencyjnymi Państwowej Straży Pożarnej są wyposażone w specjalistyczny sprzęt jednostki ratowniczo-gaśnicze w liczbie 490.

Ustawami z 1991 roku PSP zobligowana została do zorganizowania krajowego systemu ratowniczo-gaśniczego.

Krajowy system ratowniczo-gaśniczy

jest to zespół przedsięwzięć organizacyjnych, szkoleniowych, materiałowo-technicznych i finansowych, obejmujących prognozowanie, rozpoznawanie i zwalczanie pożarów, klęsk żywiołowych, miejscowych zagrożeń oraz skupiający w uporządkowanej wewnętrznie strukturze jednostki ochrony przeciwpożarowej w celu ratowania życia, zdrowia, mienia i środowiska.

Stanowi on integralną część systemu bezpieczeństwa wewnętrznego Państwa. Nadzór nad jego funkcjonowaniem pełni Minister Spraw Wewnętrznych. Odpowiedzialność za organizację kierowania tym systemem spoczywa na Komendancie Głównym PSP.

Organizatorem oraz bazą KSRG jest PSP. Jego skład zasilają stopniowo jednostki OSP i ZSR. Dla potrzeb systemu PSP zawiera też umowy z innymi podmiotami ratowniczymi.

Przykładem działalności PSP w nowych warunkach było rozpoznawanie zagrożeń technicznych i chemiczno-ekologicznych. PSP wspólnie z Policją i Państwową Inspekcją Ochrony Środowiska przeprowadzały kontrole pojazdów przewożących materiały niebezpieczne.

Wobec znacznych ograniczeń finansowych Komenda Główna PSP zmuszona jest wdrażać niepełne i zastępcze rozwiązania, stwarzające pomimo to możliwości sprawniejszego organizowania akcji ratowniczych.

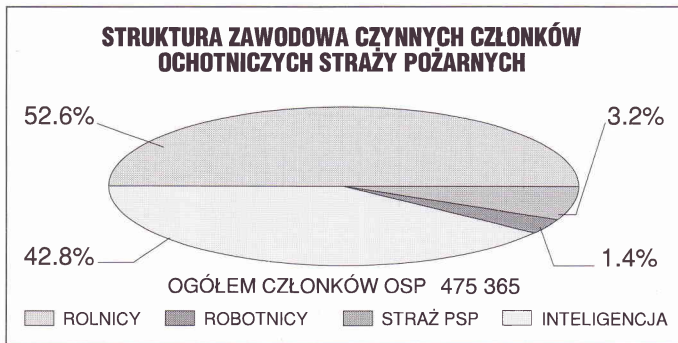
sko-Poznański Związek Strażacki, z którego w 1893 r. powstały dwa: Poznański Prowincjonalny Związek Straży Pożarnych i Prowincjonalny Związek Straży Pożarnych na Górnym Śląsku. W 1880 r. zorganizowano Pomorski Związek Prowincjonalnych Straży Pożarnych. Władze tych organizacji opanowane były w większości przez Niemców.

Strażacy wszystkich zaborów w okresie I wojny włączyli się aktywnie

Finansowego wsparcia udzielał związkowi samorząd terytorialny, Powszechny Zakład Ubezpieczeń Wzajemnych i szereg innych organizacji. Prowadzono również własną działalność gospodarczą. Organem związku był „Przegląd Pożarniczy”, ale ukazywało się także wiele innych wydawnictw regionalnych. Trudno wymienić wszystkich czołowych działaczy strażackich tego okresu. Poza B. Chomiczem do grona najaktywniejszych

należeli niewątpliwie Józef Tuliszkowski, Karol Rzepecki i Zygmunt Chormański.

W 1939 r. strażacy odegrali niepoślednią rolę w wojnie obronnej prze-

nie do działalności niepodległościowej, zasilając szeregi Polskiej Organizacji Wojskowej i oddziały walczące w Powstaniu Wielkopolskim, a następnie Powstaniach Śląskich. Strażacy przodowali również w akcjach rozbijania garnizonów niemieckich i austriackich w listopadzie 1918 r.

W dniach 8-9 września 1921 r. w Warszawie odbył się pierwszy ogólnopolski zjazd delegatów straży pożarnych przy udziale 3 690 przedstawicieli 742 ochotniczych straży pożarnych z całego kraju. Działające w poszczególnych zaborach związki połączyły się w jeden – Główny Związek Straży Pożarnych Rzeczypospolitej Polskiej z siedzibą w Warszawie. Na czele związku stanął B. Chomicz. W 1933 r. nazwę organizacji zmieniono na Związek Straży Pożarnych Rzeczypospolitej Polskiej.

Związek dążył do zwiększenia udziału społeczeństwa w ochronie przeciwpożarowej, prowadził szkolenie, prewencję, organizował szeroką działalność kulturalno-oświatową (świetlice, orkiestry, chóry, teatry amatorskie). W 1972 r. liczył około 175 tys., a w 1938 r. około 400 tys. członków skupionych w około 13 300 wiejskich i miejskich ochotniczych strażach pożarnych, drużynach Żeńskiej Służby Samarytańsko-Pożarniczej, harcerskich, kolejowych i wojskowych strażach pożarnych.

ciwko Niemcom. Później, w okresie okupacji podjęli zdecydowaną walkę z wrogiem. W grudniu 1939 r. utworzono strażacką organizację konspiracyjną pod kryptonimem „Skafa” (Organizacja Wojskowa „Skafa”), która w 1943 r. weszła w skład Korpusu Bezpieczeństwa. W latach 1939-1945 poległo tysiące strażaków, walczących zarówno w szeregach jednostek Wojska Polskiego, jak i organizacji podziemnych.

Po II wojnie światowej nowe władze państwowe prowadzące politykę podporządkowania i unifikacji życia politycznego i społeczno-kulturalnego, zdecydowały się na rozprawę z zachowującym dużą niezależność i przywiązanie do własnej, w tym religijnej symboliki Związkiem Straży Pożarnych. W 1949 r. Rada Ministrów wydała zarządzenie o rozwiązaniu organizacji liczącej wówczas około 350 tys. członków skupionych w blisko 14 tys. ochotniczych straży pożarnych. Dopiero po przełomie październikowym, w grudniu 1956 r. reaktywowano ZOSP, I Walny Zjazd odbył się w X.1959. Obradujący 4-5 kwietnia 1992 r. w Miętnej IX Krajowy Zjazd ZOSP przyjął nowy statut oraz nazwę – Związek Ochotniczych Straży Pożarnych RP. Na prezesa Związku wybrano Waldemara Pawlaka.

Arkadiusz Kołodziejczyk

Wykresy na podstawie Raportu o stanie OSP

Papież Lucjusz III (1181-85) przebywający na wygnaniu i wspierany finansowo przez księcia Kazimierza II Sprawiedliwego przekazał do Krakowa w 1184 r. za pośrednictwem Idziego, biskupa Modeny relikwie Floriana. Biskup Krakowski Gedko dokonał uroczystego przyjęcia relikwii na Kleparzu.

Z czasem relikwie przeniesiono do Katedry Wawelskiej. Św. Florian stał się patronem Krakowa. W 1185 r. zbudowano na Kleparzu kościół pod wezwaniem Św. Floriana, przekazano część relikwii i ustanowiono kolegiatę. Pod koniec XII i w XIII w. kult rozszerzył się na całą diecezję krakowską oraz poznańską, a święto 4 maja stało się obowiązującym. W XIV w. kult przygasa, by w wieku XV, za sprawą kardynała Zbigniewa Oleśnickiego, objąć cały kraj. Św. Florian stał się oficjalnym współpatronem Królestwa Polskiego.

„Święty Florian jest od wieków czczony w Polsce i poza nią jako Patron strażaków, a więc tych, którzy wierni przykazaniu miłości i chrześcijańskiej tradycji niosą pomoc bliźniemu w obliczu zagrożenia klęskami żywiołowymi.”

Jan Paweł II

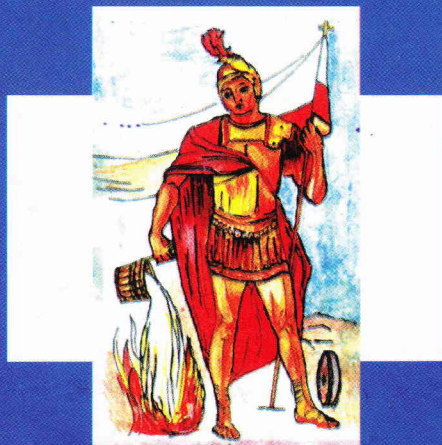
miały charakter patriotyczny, zwłaszcza w czasach zaborów (zaborcy godzili się na umieszczanie na sztandarach postaci Św. Floriana, a strażacy traktowali je jako symbol polskości).

Imię Floriana nosiło też powstałe w zaborze rosyjskim Towarzystwo Św. Floriana, a później Związek Floriański.

Po II Wojnie Światowej tradycje floriańskie kontynuowano, pomimo prób wprowadzenia decyzjami administracyjnymi laickiego wzorca uroczystości pożarniczych.

Na polskie sztandary strażackie Św. Florian trafia w czasach zaborów. Odtąd strażaków nazywa się rycerzami Św. Floriana albo Florianami. Obchodzą swoje święto 4 maja, w dzień męczeńskiej śmierci patrona. Dzień Św. Floriana strażacy polscy obchodzili bardzo uroczysto. Uroczystości te

ZWIĄZEK OCHOTNICZYCH STRAŻY POŻARNYCH RP

ZARZĄD GŁÓWNY

JEDNODNIÓWKĘ wydano staraniem Zarządu Głównego Związku Ochotniczych Straży Pożarnych RP.

Redakcja: Zespół Historyczny ZG ZOSP RP. Zdjęcia: Archiwum. Sztandar ZG ZOSP RP wykonała Pani Maria Trzeńska.

Druk: WYDAWNICTWO PAW.